

Az orvosi biotechnológiai mesterképzés megfeleltetése
az Európai Unió új társadalmi kihívásainak
a Pécsi Tudományegyetemen és a Debreceni Egyetemen

Azonosító szám: TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0011

Az orvosi biotechnológiai mesterképzés megfeleltetése
az Európai Unió új társadalmi kihívásainak
a Pécsi Tudományegyetemen és a Debreceni Egyetemen
Azonosító szám: TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0011

Dr. Pongrácz Judit

Háromdimenziós szövettenyésztés és „tissue
engineering” – 17. Előadás

SZÖVETI REGENERÁCIÓ (1)

Őssejtek a csontvelőben

- Hemopoetikus őssejtek (HSC)
- Mezenchimális őssejtek(MSC)
- „Side population”
- Multipotens felnőtt progenitor sejtek(MAPC)

Össejtterápia indikációi

- Kardiovaszkuláris és ischemiás betegségek
- Cukorbetegség
- Hemopoetikus betegségek
- Májbetegségek
- Ortopédia
- Több, mint 25 000 HSC transzplantációt végeznek évente

Embrionális őssejtek

Embrionális őssejtek előnyei:

- Pluripotens
- Könnyű izolálni
- Magas proliferációs képesség
- Könnyen integrálódik az embrionális szövetekbe

Hátrányok:

- Immunológiai rejekció
- Nem megfelelő irányú differenciálódás
- Tumorképződés veszélye
- Fertőzésveszély

Csíravonal eredetű őssejtek

Csíravonal-eredetű őssejtek

- Pluripotensek
- Ritka előfordulás
- Embrionális teratoma kialakulásának veszélye

Felnőtt őssejtek

Előnyök:

- Multipotensek
- Nagyobb differenciációs képesség
- Kevésbé valószínű az immunológiai rejekció,
- Lehetséges a gyógyszeres befolyásolásuk

Hátrányok :

- Ritkák és az izoláció nehézkes
- Lassú növekedés és a differenciálódás lassú
- Kezelésük bonyolult és nehéz elérni a transzplantációhoz megfelelő sejtszámot

Hemopoetikus őssejt transzplantáció (HCT)

Betegségek, amelyek HCT-vel kezelhetők:

- Malignus hemopoetikus megbetegedések
- Autotranszplantáció
- Allogén transzplantáció
- Öröklődő immundeficienciák
- Aplasztikus hematológiai betegségek
- Csontvelő-eredetű őssejteket észleltek több graftban eltérő nemű donor és recipiens esetén

Hemopoetikus őssejtek

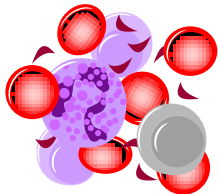
- Az őssejt-elméletet az 50-es években állították fel
- A csontvelőben helyezkednek el
- CD34+, CD133+, c-kit+, CD38-, CD45-
- Világszerte nyíltan hozzáférhető adatbázisok léteznek a csontvelődonorokról

Az őssejtterápia alapjai

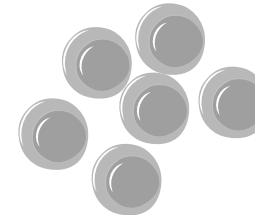
1. Kinyerés

Az őssejteket a beteg véréből vagy csontveléből nyerik ki

5. Reinfúzió

A fagyasztásból felolvasztott őssejteket újra előveszik és a beteg véráramába juttatják

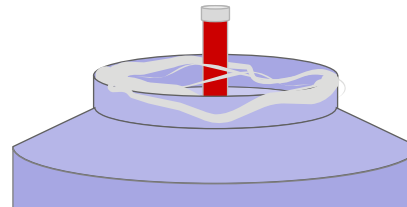
2. Feldolgozás

A kinyert vért vagy csontvelőt laboratóriumban dolgozzák fel

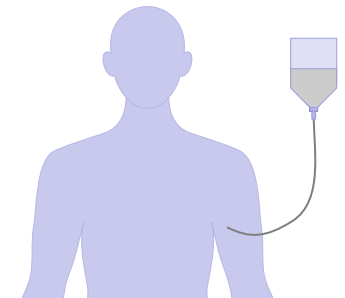
3. Fagyasztás

Folyékony nitrogén alatt hosszú ideig megőrizhetőek az őssejtek

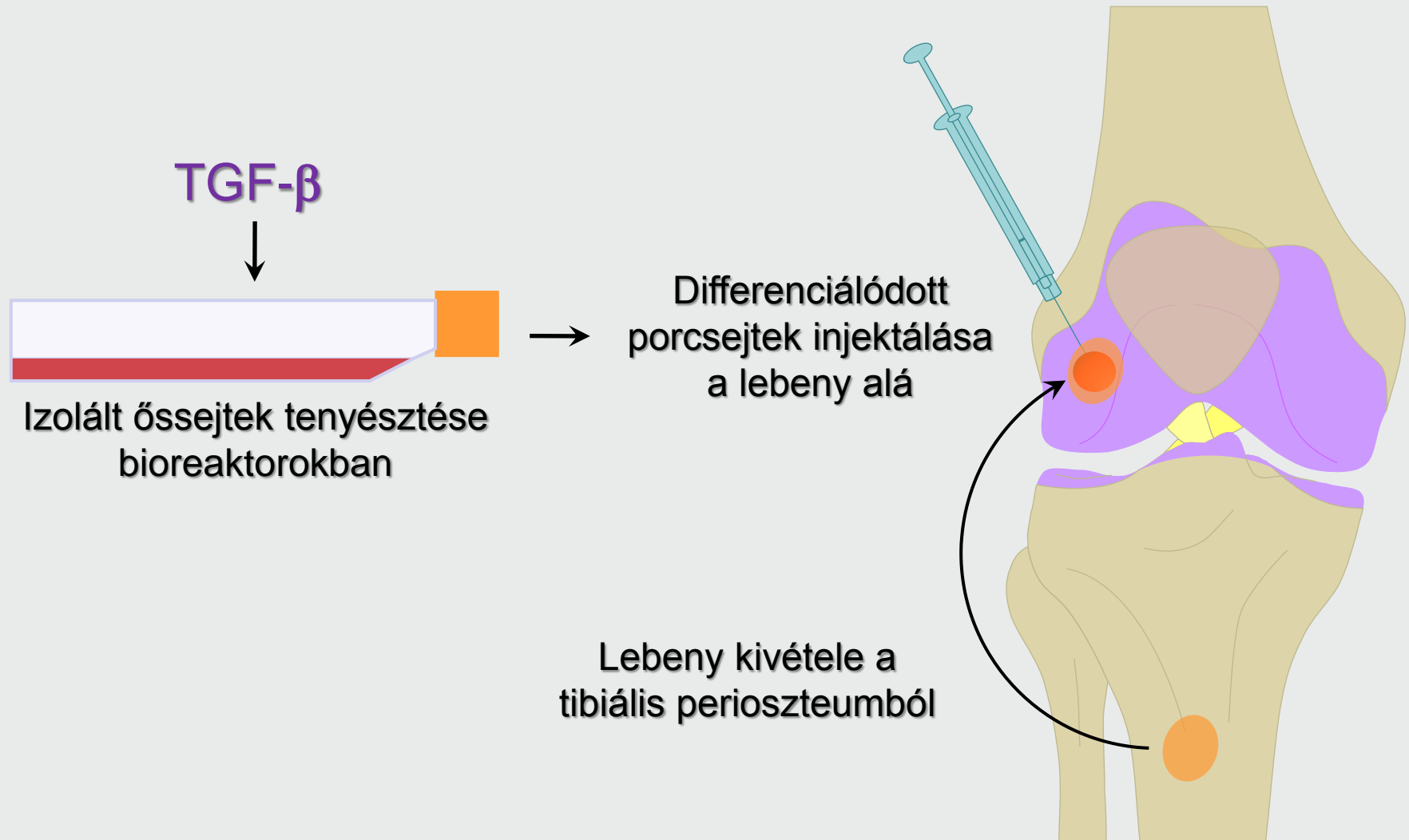
4. Kemoterápia

Nagy dózisú kemo- vagy radioterápiával kiirtják a recipiens saját csontveléjét

Porcregeneráció

Az orvosi biotechnológiai mesterképzés megfeleltetése
az Európai Unió új társadalmi kihívásainak
a Pécsi Tudományegyetemen és a Debreceni Egyetemen
Azonosító szám: TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0011

Dr. Pongrácz Judit

Háromdimenziós szövettenyésztés és „tissue engineering” – 18. Előadás

SZÖVETI REGENERÁCIÓ (2)

Májszöveti regeneráció

Máj funkciói:

- Anyagcsere
- Energia homeosztázis, glikogén termelése és tárolása
- Méregtelenítés
- Epe termelés
- Plazmafehérjék szintézise

Szöveti sérülés esetén a belső regeneratív kapacitás elégtelen lehet.

Jelenleg a májelégtelenség egyedüli hosszú távú terápiája a transzplantáció.

Májelégtelenség okai

Toxikus anyagok

- Gyógyszerek
- Alkohol
- Kémiai anyagok

Fertőző betegségek

- Hepatitis vírusok
- Baktériumok
- Paraziták (pl. malária)

Egyéb okok

- Genetikai betegségek
- Autoimmun betegségek (primer biliáris cirrózis)

Májtranszplantáció

- Ma az egyetlen hosszú távú terápiás lehetőség
- Immunszuppresszió szükséges
- Fokozott érzékenység a fertőző betegségekkel szemben
- Az immunszuppresszióban használatos gyógyszereknek komoly mellékhatásai lehetnek
- Világszerte jellemző a donorhiány

A májelégtelenség sejtes terápiájának lehetőségei

- Kevésbé invazív beavatkozás, mint a szervtranszplantáció
- Több alkalommal ismételhető
- Korlátozó tényezők lehetnek:
  - Megfelelő számú beültetendő májsejt kinyerése a donorból
  - A májsejtek utánpótlásának zökkenőmentes megoldása (supply-on-demand)
- Már meglevő májsejtek expanziója
- Össejtek differenciáltatása májsejtté

Őssejtterápia alkalmazása a májszöveti regenerációjában

- Csontvelői őssejtek
- Hemopoetikus őssejtek
- Mezenchimális őssejtek
- Májszöveti őssejtek/progenitorok
- Embrionális őssejtek

HSC és májszöveti regeneráció

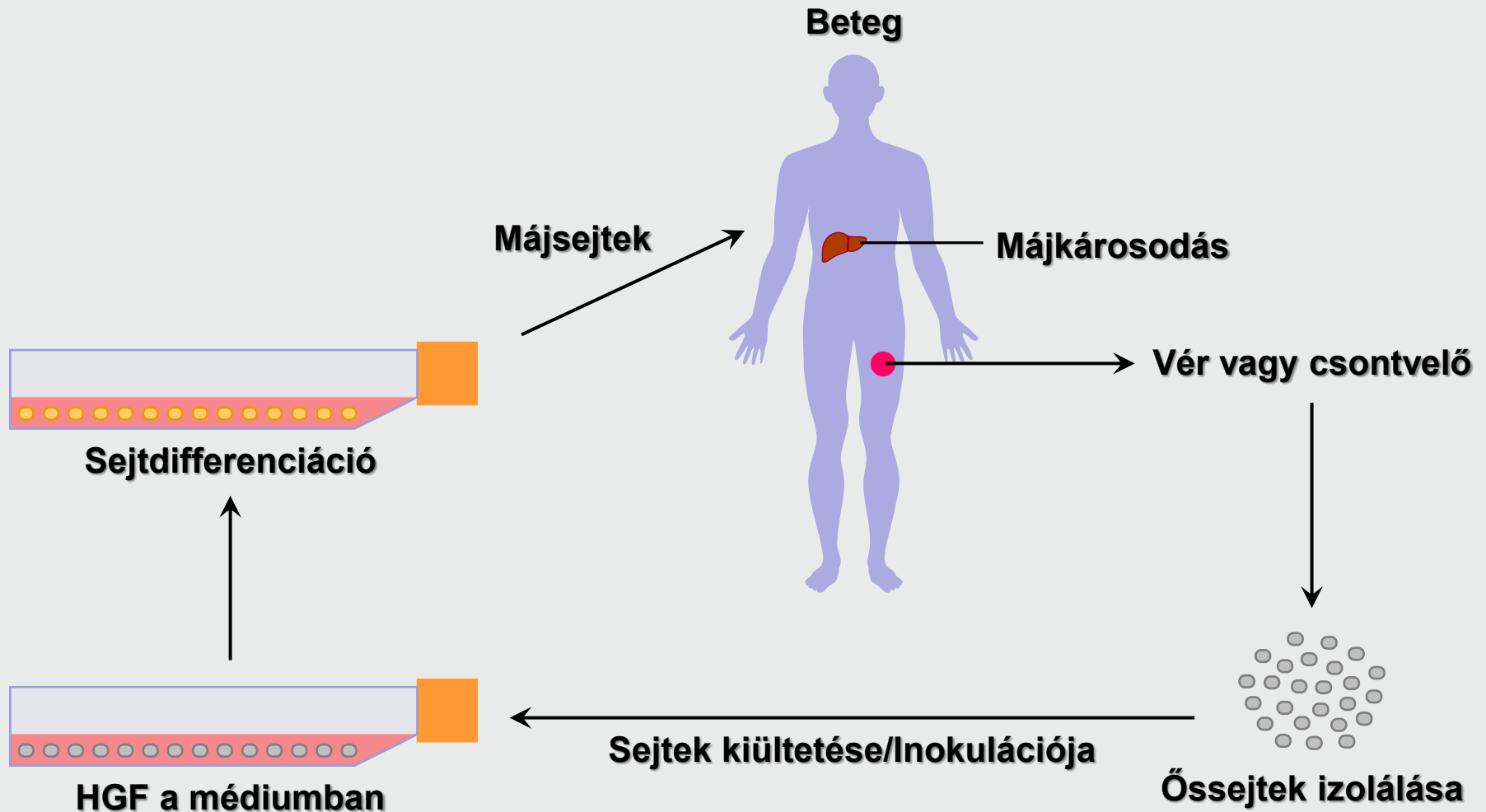
- Csontvelői HSC-k egy populációja az őssejt-markereken (CD34, c-kit) kívül még α -fetoprotein-t (α FP, májsejt progenitorok markere) is expresszál
- Amikor a csontvelői őssejteket Hepatocytá Növekedési Faktor (HGF) jelenlétében tenyésztették, májsejt-jellegzetességeket mutattak
- Ezeket a kísérleteket mind emberi-, mind rágcsáló-eredetű sejteken elvégezték

MSC és májtranszplantáció

- MSC alpopuláció: multipotens felnőtt progenitor sejtek (MAPC)
- Humán MAPC-k hepatocita-szerű sejtekké differenciálódnak HGF jelenlétében
- A differenciáció rendkívül lassú
- Emiatt a klinikai alkalmazás eredményessége megkérdőjelezhető

HSC-k tenyésztés során májsejteké differenciálódnak

Autológ eredetű májsejtek tenyésztete

Klinikai kipróbálás során szerzett tapasztalatok

Esetek:

- Hepatocelluláris carcinoma
- Hepatitis B vagy C
- Cirrózis (alkoholos, gyógyszer-indukálta vagy primer eredetű)

BMSC:

- Nem szortolt mononukleáris sejtek
- CD34+ vagy CD133+ szortolt sejtek

Alkalmazás módja:

- Perifériás véna
- Portális véna
- Májartéria

Eredmények:

- Általában jól tolerálható
- Child-Plough pontszám javulása, albumin, AST, ALP, bilirubin, alvadási paraméterek javultak

Sérülés-indukálta csontvelői őssejt (BMSC) differenciáció állatmodellben

- Egérmodell: eltérő nemű donorból BMSC transzplantáció öröklődő tirozinémiás (FAH -/-) egerekbe (letális fenotípus, májbetegség)
- A májsejtek 1/3-a volt donoreredetű a szexkromoszóma-analízis alapján a donáció után 22 héttel
- Indukált májcirrózis-modellben 25%-a a májsejteknek bizonyult donor-eredetűnek 4 héttel a transzplantáció után

Konklúziók

- A módszer jelenleg nem kész a rutinszerű klinikai alkalmazásra, mivel az eredmények ellentmondásosak, és kevés adat áll rendelkezésre
- Milyen esetekben alkalmazható?
- Milyen sejteket kell transzplantálni?
- Milyen alkalmazási út a legmegfelelőbb?
- Kockázat-előny arányról jelenleg nem állnak rendelkezésre megfelelő adatok